

Daróczi Ágnes Budapest díszpolgára

Budapest Napján, 2024. november 15-én – három nappal a 70. születésnapja előtt – Daróczi Ágnes ünnepélyes keretek közt átvehette a főváros vezetésétől a Budapest Díszpolgára címet. Az első cigány nőként őt érte ez a megtiszteltetés. Őt, aki meghatározó alakja a roma emancipációs mozgalomnak. Mi több, azzal hogy tizenhat évesen a televízió nyilvánossága előtt cigányul mondott verset a *Ki Mit Tud?-on*, lényegében egyik elindítója volt annak. Vajon a mostani fiatal roma értelmiségiek tisztában vannak-e azzal, hogy ez a fellépése milyen nagy jelentőségű volt abban az időben? Hiszen az 1961-es párthatározat kijelentette: a cigány kultúra és nyelv nem hordoz semmilyen értéket, cigány nép valójában nem is létezik, csak egy hátrányos helyzetű társadalmi réteg. A beolvadást elősegítendő gyakorlatilag megtagadták a cigány népet, a cigány nyelvet és a cigány kultúrát. Micsoda öntudata és bátorsága volt Daróczi Ágnesnek már akkor is!

Daróczi Ágnes a magyar-román-cigány nemzetiségű *Bedőn* nevelkedett. Ez a ma már nem egészen háromszáz főt számláló település ugyancsak díszpolgárságot adományozott neki, *Choli Daróczi József* pedig posztumusz díszpolgárságot kapott. Ebben a faluban idáig nem volt ilyen elismerés, azért alapították, hogy a két neves cigány személyiségnek meghálálják, hogy hírért vitték a településnek.

Dosztojevszkijtől származik ez az idézet: „*Mindnyájan Gogol köpönyegéből bújtunk elő*”, amivel arra utalt, hogy Gogol teremtette meg az orosz realista prózát, s az utána következő írók az ő nyomdokain indultak el. Én meg azt mondom, és nem túlzok, hogy mindnyájan Daróczi Ágnes köpönyegéből bújtunk elő, az ő nyomdokaiba léptünk, kivéve *Lakatos Menyhértet*, *Choli Daróczi Józsefet*, *Bari Károlyt* és *Péli Tamást*. A többi értelmiségi roma mind az ő úttörő munkájának köszönheti romaként való létezését. Egyetemi évei alatt munkásszállókon működő cigány klubokba járt férjével, *Bársony Jánossal* és a *Monszun együttes*szel. Verset és mesét mondott, majd elindította a folklór mozgalmat: férjével megalapította előbb a *Romano Glasz*, majd a *Kalyi Jag* együttest. Ő az első cigány anyanyelvű nő, aki hazánkban egyetemi diplomát szerzett.

Az egyetem elvégzése után a Népművelési Intézetben kezdett dolgozni, ahol lényegében szabad utat kapott, hogy munkáját maga alakíthassa. Megszervezte az *Autodidakta Cigány Képzőművészek Országos Kiállítását*, először 1979-ben, majd 1989-ben és 2000-ben. Ez egyben a roma képzőművészet, mint fogalom megszületésének forrása is. Kultúraszervezőként együttes-találkozókat, nemzetközi kulturális cseréket, fesztiválokat és bemutatókat, kiállításokat szervezett. A magyar táncművészeti mozgalommal párhuzamosan szervezte a hagyományőrző cigány együttesek országos és nemzetközi bemutatóit, tánctáborokat – *dr. Balázs Gusztáv* és *Varga Gusztáv* vezetésével. Koreográfiákat ösztönözött és egész estés színházi előadásokat szervezett, roma értelmiségiek táborát és klubját kezdeményezte. A nyolcvanas-kilencvenes évek hazai és nemzetközi pezsgése kitörölhetetlen nyomot hagyott a folklórmozgalomban. Daróczi Ágnes szervezésében Svájcba, Szlovákiába, Német-, Lengyel- és Franciaországba, Hollandiába, Szerbiába juthattak el az addig falujuk határát is alig átlépő énekesek, táncosok. Több ezer cigány gyermek bevonásával 1978-ban indították el férjével az olvasótábori mozgalmat.

Előadóként közreműködött *Bari Károly* *A Nap és a Hold története* című meselemezen, valamint *Palya Bea* *Álom, álom, kitalálom* című hangkötetében.

1986-ban az „ellenzéki romák” csoportjának tagjaként követelte a cigányság nemzetiségként történő elismerését, és kiadta az 1957-1961

között működő – párthatározattal megszüntetett – Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetsége alapszabályát, amiért munkahelyén, a Népművelési Intézetben fegyelmit kapott. A Miskolci Gettóellenes Bizottság egyik létrehozója volt.

1990-ben az Amalipe Cigány Kulturális és Hagyományőrző Egyesület alapítója, 1992-ig elnöke, a Phralipe Független Cigány Szervezet ügyvivő testületének tagja. 1992-ben az első romák által készített televíziós magazin – a Patrin alapító főszerkesztője. A Holokauszt roma áldozatainak emléknapjára megszervezte a magyar televíziózás története első roma napját. 1992-ben megalapította a Romédia Alapítványt.

2004-ben az Európai Roma/Travellers Fórum társalapítója és közgyűlése egyik alelnöke. 2010 óta a Romano Instituto igazgatója.

Televíziós munkáiból néhány: Jancsó Miklós rendezésében: Megöltétek ártatlan családom – 1994, dokumentumfilm (szerkesztő-riporter). Gábor Péter rendezésében: Nem szokta a cigány... – 1995, dokumentumfilm (szerkesztő-riporter), Jancsó Miklós rendezésében: Temetetlen holtak – 1995, dokumentumfilm (riporter).

Férjével, Bársony Jánossal közös munkái:

Historia romani – Roma történelem – hatrészes oktatófilm-sorozat (2005); Pharrajimos – romák sorsa a holocaust idején – kétkötetes dokumentum- és esszékötet (2005, angolul 2008-ban, horvátul 2013-ban jelent meg); Vrana mámi mesél – népismeret az általános iskolák 1-4. osztálya számára (2005); Kali Trash. Cigányok sorsa a holokauszt idején Magyarországon (2015); Valaha madarak voltunk. Cigány-magyar és magyar-cigány nyelvű mondókák, versek, dalok kicsiknek – válogatás és saját gyűjtés (2022).

Személyes élettörténetének elbeszélése, a Hosszú az út előttem a Magvető Kiadó gondozásában jelent meg 2023-ban. Ez a kötet remélhetőleg eljut a fiatalabb korosztályokhoz, s alaposan tanulmányozzák is. Ez az életrajz ugyanis az egyenjogúságért folyó küzdelem emlékezete is. Roma szempontból elemzi az elmúlt több mint ötven év eseményeit. Ágnes ezzel a munkájával is hozzájárult a cigány történelem megismeréséhez.

Gratulálunk Budapest új díszpolgárának,
Daróczi Ágnesnek!

Kalla Éva

